

YENİ GERÇEK

Herkes düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir.

ÇUKURDAKİ DEVRİMCİ

ÖMÜR CANDAS

Özellikle günümüzde, her eylemin, nedenleri ve amacıyla kesin bir açıklık ve birliktelik taşınması kaçınılmaz görünüyör. Ülkemizin nesnel koşulları, artık, hiçbir yanlış payımı kaldırmayacak kadar eğilşirkin, her geçen gün ezilen bedenlerin ve bunun düşüncede yarattığı çarpımların yükü artıyor. Bu baskından kaçmanın, onun etkisinden büsbütün sıyrılmaya yolu yok elbet, ama buna karşı belli bir direniş göstermenin de zorunlu olduğu bir gerçek. Ülkemiz aydınlarının hemen hepsi birleşiyor bu konuda. Ne var ki direniş ve karşı koymaya geçen kişi, belirli bir yönenden yoksunsa, bir süre sonra, amacının sağması ve üzerindeki baskının nitelik ve nicelik yüküyle, birtakım sarpımlara uğraması tehlikesiyle de karşı karşıyadır.

Bu açıdan bakınca, insan durumunu köklü değişimlere uğratmak üzere girişilen her eylem devrimci bir nitelik kazanıyor. Ama, devrimin yaygın ve soyut bir tutku görünümünden çıkıp gerçek boyutlarını kazanması için de, onu, yerdiği ortamın koşullarıyla belirlemek gerekiyor. Amacımız da işte bu bizim: sanat alanında olsun, siyasa alanında olsun, kişinin bütünlüğü içinde, devrimciliği, ayakları üzerine oturtmaya çalışıyoruz.

Yazın alanında, daha önce gerçekçilik ve devrimcilik adına çıkarılan tersine, orta tabakaları konu edinememiş burdan geliyor, bu tabakaların niteliğini belirtilirken «karmasık» sözünü kullanmamız da boşuna değil. Bu tabakalardan belli bir dünya görüşü çıkarmak, yarının insanını ve toplumsal dilini kuracak devrimci övü bunların yaratacağı söylemek değil istediğimizdir. Ama koşulları yanlış değerlendirmek de ülkücü (idealist) bir çöküş temellerini atmamak olur her zaman. Okuyucusu orta tabaka aydınları olan bir dergide işi sınıfa soslenmenin yanlışlığı kadar açık ne olabilir? Söz konusu edilmesi gereken yönendirmelerde, ele alınan konu değil. Doğru bir yönende uygulamadığı, ele aldığımız konu ister işi sınıftan durumu olsun, ister orta tabakaları, varacağımız sonuç bizi yönendirmiş açısından aydınlatacaktır. Kullandığımız yöntemi geliştirmek, ona, yeni perspektifler kazandıran yollarını açıp gerçeğe daha da yaklaşmamızı sağlayacaktır.

1940 gerçekçilerinin, maddesi diyalektik adına çibon sonunda korukoyu bir illektileşmiş düşünceci, o günkü koşulları nansızca kadar, bu yanlış değerlendirmenin, okuyucuya la gerçek bir diyalog kuramamalarının da sonucudur.

Batıdakiın tersine, bizdeki işçi hareketleri bugüne kadar işçi sınıftan çok aydınların ilikisiyle getirme alanı bulabildiği için, devrimci eylemi de sürdürmek ister istemez tek başına yazarlara kalyohudu o yıllarda. Siyasal bir örgütlen yoksun olsalar da düşününce 1940 gerçekçilerinde, ülkücü devrimcilikten fazla bir nitelik de beklemek yanlış olur. Onların kaygılarını iyi anlıyoruz. Ama sonuçta birleşmiş değiliz hiçbir zaman. Yazın alanımızda

bugün de süregelen bu «toprağında kopmuşluğu» suçunu daha çok onlara yüklemek eğilimi taşıyorsak bunun tek ve haklı sebebi devrimcilik adına ortaya çıkmalarıdır. Garip'elere karşı, toplumu ozanların takındıkları tavır hakhiyde ibet, ama, kendilerinin de yanlış bir çizide yürüdüklerini unutturabilir mi bu? Garip hareketinin karşısında C.H.P. diktasının etkisi çoktur, ama bu kadar yanlışlaşmasını de büsbütün buna bağlamak çok yüzyeşel bir yargı olur. Garip'eler kesin bir devrimcilik adına yapıyorlardı savaşlarını, ama, kullandıkları araçların daha tutarlı olduğu okur karşısında daha etkili kıldı onları. Toplumcu sanatı savunmaları onları imgeci şiir anlayışına karşı çıkmakla suçlayadursunlar... Okur bilincinde bu kuru, akletti imgeçiligin, duygucu imgeçilicinin daha etkili düşünüşünde yararlanmadığını savunmak güç olur. Orhan Veli öncülüğünde gelişen anlayışın, devrimcilik konusundaki durumunu eleştirirken; ülkücü görüşlere göre biçimlenen bir okur topluluğuna karşı, duygucu bir şiirle çirklip çıkılmayacağını da bu açıdan tartışmak gerekir.

Demek oluyor ki, sanat alanında olsun, siyasa alanında olsun devrimcilik konusunda konuşurken, girişilen eylemin süreci içindeki dolaylıları da hesaba katmak zorunlu oluyor. Ortaya koyduğumuz ürünün tek amacı kendisi değilse, ortaya çıkış nedenlerini ve diya-

lektik gelişmede alacağı görevi iyi saptamak zorundayız. Yanlış uygulanan bir yöntem giderek, çok ters sonuçlara, kendi amacının uzağına düşebilir. Sanat alanında devrimcilik adına girişilen çabalar da ne yazık ki ülkücülüğün ve metafiziğin geliştirilmesinden başka bir sonuç doğurmadı ülkemizde. Sanat alanında bu aydın kişilerin davranışı böyle de, siyasa alanında başka mi sanki. Devrimcilik adına çeviri yapıtlar dışında, ülkemizin sorunlarını kurcalayan kaç tane yerli araştırmanın olduğunu sormak yeter. T.I.P. yöneticileri de son konuşmalarında özellikle durdurul bu konu üzerinde: Partinin, devrimcilik konusunda, ülkücü görüşlere kesin olarak karşı olduğunu bildirdiler. Ülkemizdeki aydın durumunu özetlerken, Sosyalist bir partinin yöneticileri, bunu belirlemek zorunda olduğu kadar anlamlı ne olabilir?

Yine de böylesi kişilerin bir tutarlığı oluyor: İtç değilese bütüncü bir dünya görüşleri var. Sanat alanındaki uygulamaları, siyasa alanına da taşıyor, eleştiriyen gelen bir yanları, direnen bir varlıkları var. Ama işketele yoksun bir canlılık çizgilerini yakalayabilmek için, zaman akımını dillimlere böüp, dundurmak gerekiyor. Bir yazısında Memet Fuat, Ezra Pound'un, siyasal görüş olarak faşizmi benimsediği halde, yine de iyi bir

A. AYDIN HATİPOĞLU

KÜLTÜR EMPERYALİZİM

Nedense hep böyle oluyor. Bir yazar bir fikre karşı çıkacaksa o sorun üstüne başkaları ne söylemiş nasıl söylemiş araştırmıyor. Kendince bir varsayım koyuyor ortaya önce, ve veriyansın ediyor, sonra o varsayımı, iler tutar yanını bırakmıyor. Toplumcu şiir mi dediniz. Harzır bay yazarın kafasında toplumu şu anlaşıyor. Toplumcu şiir, sırdı bir propaganda aracı saymak demektir... diye başlıyor. Ulusalkı mı dediniz. Hemen hazırız bu tür yazarların size göydireceği bağınağı, elbisesi.

Sayın Sabahattin Eytüboğlu da Yeni Ufuklar dergisinin Kasım sayısında Emperyalizm ve Kültür başlıklı bir yazı yayınladı. Nasıl olmuş — Hocca da söylemek istediği doğruları söyleyebilme için fırsat saymış kültür emperyalizmi kavramını — aynı yanlışlığı düşmüş. Önce kültür emperyalizmine karşı olan bir görüş koymuş ortaya. (Yakınlarla kimse önemmiş mi bu anlamda bir karşı koymayı belli değil). Bu görüş, bir yandan doğulu doğulu kalmalı kapamalı kapı.

larını batıya diyen Piyer Loti'ye öte yandan Moliere' bir Fransız tank taburundan çok daha zararlı ve tehlikeli gören Cezair milliyetçisine dayanıyor. Ve madem ki batı sömürgeci, batı kültürü de sömürgeciğin buyruğundadır, emperyalizmin kılıcı ve kültürü aynı şeydir inancına bağlanıyor. Ondan sonra da çok haklı ve doğru kamıtlarla bu görüşün iler tutar yanını koymuyor. Bundan da bir genellemeye giderek «Kıscacısı emperyalizme kültür sözlerini aydınlarından ışık bekleyen insanların aklını bu landırmamak için bir araya getirmiyelim» diyor.

Aşında sayın Sabahattin Eytüboğlu'na karşı çıkmıyorum. Bence de doğru o yazıda söyledikleri. Ama kavramları koyduğumuz kültür emperyalizmi sorununa çözüm getirmeye uygun düşmüyor. Emperyalizm vek ültür sözlerini aydınlarından ışık bekleyen insanların önünde yine bir araya geliyor: KÜLTÜR EMPER.YALİZİM.

(Sonu Sekizinci Sayfada)

şair olduğunu buna karşı çıkmamanı öğleceğini ileri sürüyordu (1). Metafizik bir mantıkla yargıya varmanın daha iyi bir örneği olabilir mi? Burjuvazlarla İlişkiler kurmanın tutarlı bir yolu bu da elbet. Ama onların dünya görüşlerini de benimseyip sürdürmenin bir yolu. Böyle bir ilişkide, yazar da, okur da kendilerini karşılıklı olarak inandırabilirlerse. Hatta bir devrimci olduklarına inanabilirler. Kavramlar bir kere birbirinden yalıtılmayarsın onları yanyana koymaktan kolay ne var? Atölye sahibiyken işçi sendikalarına başkan da olur kişi, oyunu faşistlere verirken büyük şair de. Kendi düzenini sürdürmekten yana bir buçukta, seve seve onaylar bunu da, kendini devrimci olarak belirleme çabasına, ama, ülkücü ve metafizik düşüncenin etkilerinden sıyrılmamış kişi ko'ay kolay karşı durabilir mi sanılıyor?

İşte bizim karşı karşıya kaldığımız asıl sorun da bu: Özellikle ara tabakalarda raslanan, devrimci yönelişler yanındaki ülkücü ve metafizik tortu (2). Bunu öyle bir kaleme silmenin kolay olmadığını biliyoruz. Ama devrimciliğin zorunlu olduğu bir ortamda, her evlemin gerek toprağında yerleşme de ilk koşula, bu alanda düşülmeye kaçınılmaz yanıtları gidermenin bir yolunu bulmak gerekiyor.

Gerçek bütün boyutlarıyla yakalamamın, çevremizi saran somut gerçekliğe erişmenin yollarını bizden önce de deneyen olmadı değil. Ama bu alanda somuca yığılmış varabilen kaç kişi sayabiliriz? Ülkücülükten kurtulma amacıyla işe girişenlerden çoğu, yeni bir ülkücülük kurmaktan, yeni metafizik alanlar yaratmaktan başka birşey elde edemediler. Toplumal olaylar karşındaki gerileşileri bunun en açık kanıtı bugün.

Gerçeküstüçülerin yolundan giden İlhan Berk, «Ust-

mun çalışıp düzenini sevmiyorum. Hepsi bu kadar. Yeni bir düzen istiyorum.» (3) diyor. Bundan daha umut verici bir başlangıç düşünülebilir mi? Düşüncemizde beliren aykırılığı sezerek, yeni bir aşamada, yeni bir bileşime varmanın ilk adımı değil mi? Onun yazılarını, şiirlerinden daha ilginç kılan belki de bu: «Breton, şiir usun bir bozgunu olmalıdır, diyor. Hiçbirşey yapmık istediğim şeyi bu denli iyi anılatamaz.» «Raslansallığı, hele düşünce raslansallığı baş köşeye koymalı.» (4). Kişi önce amacını iyi seçmeli ama. İlhan Berk'in bütün deneyi ortada: Bir şiir tekniği geliştirmekten başka birşey olmadı yaptığı. Yalnız bir teknik adına da ortaya çıktı mı kişi, onu bir bütün içinde yerine oturtamadı mı, böyle yeni bir yanışın kuyruğundan yakalar işte. Gerçek peşinde, ülkücülüğü yikmak adına yola çıkmak, daha caprak bir idealizm yaratmak demek değildir çünkü.

İkinci Yeni'nin babası D.P. diktasyonu diyenler doğru söylüyor. Hiç değilse kişilerin kendilerine dönüp, kendi kendilerini yargılayabilmesine bir alan hazırladı. Ama görüyoruz ki, bütün hesaplaşmalar gerçekçilik adına değil, ülkücülük adına olmuş. Yıllardır ortaklı dolanıp duran metafizik, gelişmenin yönde olduğu yönü kanıtıyor.

Evet, ülkücülük olsun, metafizik olsun, büsbütün kullanılmıyaz yöntemler değil. Bilgimizin sınırı bugün için, kimi alanlarda, aşırılar yapmamızı gerektiriyor. Ama, sanat alanında, kişiler arasındaki ilişkiler toplamını yaratmaya çalışırken, biç değilse, belirli yöntemleri hangi amaçlar için kullanmakta olduğumuzu da bilmeli. Çabamızın yarınlara yönelmiş yanı, bir devrimi gerçekleştirilmiş olmaktan çok, yarınki insanın, geçmiş çizgisinin katlarını vermeye zorunlu. Gerçekçiliği yanlış anlamak, devrimciliği de yanlış anlamaya varıyor. Buysa,

devrimciliği, daha başından, içinden çıkılmaz bir çukura itmek oluyor.

(1) T.E.B. Yılık, 1962.

(2) G. Politzer, *Felsefenin Başlangıç İlkeleri*, Söğ Yayınları, 1966. Çev: Cem Eroğlu) adlı kitabında, Ahlak ülkücülüğü (ülkücülük) ayırıp, yazıda asıl söz konusu olan felsefi ülkücülüğü şöyle özetler: «Felsefi idealizm, temelinde dünyanın ruh yoluyla açıklanması bulunan bir öğrettir.»

«Ba, felsefenin temel sorusuna şu cevabı veren öğrettir: Başlıca, en önemli, ilk unsur düşüncedir. Ve idealizm, düşüncenin birinci derecede önemli olduğunu iddia ederken, onun varlığı yaratılmış yanı başka bir deyişle, «ruhun maddeyi yarattığını ileri sürmüştür.»

«Idealizmin ilk biçimi budur; tam gelişimini diğerde, Tanrı'nın yanı sıra ruh'un maddenin yaratıcısı olduğunu iddia ederek bulmuştur.»

Aynı kitapta metafizikğin yöntemini özetlerken şu ilkelere belirir:

1. Şeyler duraganlıklar, özdeşlikleri içinde görülür. 2. Şeyler birbirlerinden ayrılır, karşılıklı ilişkilerden çözümler.

3. Şeyler arasında ebedi bölmeler, aşılmasız duvarlar kurulur.

4. İki zıt şeyin aynı zamanda var olamayacağı ileri sürülerek zorla birbirinin karşısına konur.»

(3) D. Zardri, 1962, sayı 11.

(4) Aynı kaynak

ÖMÜR CANDAS

KALBİM BİR EĞLENCEDEN BAŞKA

ŞEVKET PALAK

bir gün yorgun değiliz
güneş kadar uzağa
yürüyüp
boyasız kunduram ve atkımla
ah evrensel bir
arzunun birleştiği iskambil kâğıdında
öfkelenen
insan gözlerin yanından ve içinden
boyasız kunduram ve atkımla
sonra bir kişi rüzgârından esilenip yağmura
ve denize imrenmeyen o kirgin yoksuzluğumu
gecelerden çekip en büyük aşkımla
unuturum bir kitapta bulduğum en büyük aşkımla
ve uzun boylu
ve delişmen
kasiyer kıza olan aşkımla
unuturum.

bir sessiz
gökyüzü beni kudurur ha döver beni dünya
ben göremezsem ve inemezsem
arzum
ve ben
artık özgür bir çelişiz
susuz
bir ovanın buğday taşıyan kağıdı —
larında
anadoluda
sevincim vurgunlaştığı güneşin
anadoluda
toprak ve toprak dam
ve gölgesiz
bir kahve önu
durdurup gözlerimi inerin yirmi dokuz harfimize
resimle ve aşkımla
son nefesimi zaptedip
çocuklara bir veriyüzdü bırakan
direnci
ve içdelikli bir veriyüzünü beyaz
şeftali çiçekleriyle
süsfeyen
o en yakın yarım
uzanır yüreğime
bir dünya çizerek
haydi artık pencerede uyanan beyaz kirilangic
İner çosturarsun avluya
şimcli devinimsiz
ama
gününu bekleyen arzuym
uzaktan türküler ve halay.

sonunda canına kıyan militan bir aydın söz konusu olduğu bir oyunu gerçekleştirmeye karar verdi. Başkışiyi kendisi oynayacak ve son oyun gününü gerçekten kendisinin öldürecektii!

Gelelelim bu güzel teatral davranış için seyirci ve dolayısıyla oyunun sahne üzerine çıkması gerektili! Bunun için de, artık sıkıntılı küçük burjuva rolünü bir kenara bırakıp çalışmalıydı. Üstelik seyircileri arasında da ki kişiler vardı: örneğin, oyunun oynandığı Saint Denis Kentinin başbağcı işçileri... Ne var ki oyun sonu gelip çatışında ölmek istemiyordu artık: içindeki sıkıntılı küçük burjuvayı öldürüp yalnızca zeki olabilecek kadar bile yaşamaya kırgınlık kalmamıştı!

Oyunun adı: «Hop dedik! Daha öldükdük!» Bu zavallı güllün aydınmı kide José VELVERDE.

Bir de dördüncü açıklamam var: — Ben bir Asyalıyım. İstanbulda tanıştığım bir ekonomî politik profesörü şunları anlattı bana: «Batya gidip ekonomî bilimini öğreniyoruz; Türkiyeye dönüştürüldü, kendi yurdumuzu ekonomîsinden birşey anlamıyoruz. Öğrendiklerimiz gerçekte uyusuyor, çünkü bir Asya memleketiyiz.

Halk kültürü, halk tiyatrosu üzerine bol bol konuşuyoruz ama, çalıştığımız kent olan ve halkının % 80'i işçi Saint Denis'de bir de bakiyoruz, seyircinin yalnız % 5'i işçi. Asyada sanıyormu kendim!, şapşap da kalıyorum...»

Çalışanlarla aynı dili konuşmuyorum.

Biraz önce sözünü ettiğim profesörü, şunu da ekledi ardından: «Bize gerekli olan yurdumuzu tanımak!»

Ben de diyorum ki: «Bize gerekli olan seyircimizi tanımak!».

Ama ne oluyor? Önce işi kolaylaştırmak için şunu açıklayayım. Yalnızca tüm teatral sunuşların politik bir niteliği olduğuna kabul eden ve Fransa'da Brecht'in Picator'un yolunu izlemeye kalkın, halkçı tiyatrodan yana olduklarını bildiren tiyatro adamları için söyleyeceğim.

Bu konuda Antoine Vitez çok iyi konuştu. Fakat bir görüş açısından ayırıyoruz: «Halktan kurulu seyirciden anladığım, karışık, yaygın bir seyirci kitlesidir» diyor Vitez. Kesinlikle aynı düşüncede değilim. Örneğin, özel havaçlık yaygındır, onun için halkla ilgilidir ya da kahveler halkla ilgili değildirler çünkü karışık müşteri yoktur diyebiliriz mi? «Halktan kurulu seyirci» kavramlarından, halkın kendisi tarafından edinilmişini hepşenden yeğ tutarım. Yani halktan kurulu bir seyirci topluluğunun çoğunluğu işgörendirler. Bir seyirci topluluğunun içine birkaç burjuva ya da küçük burjuva karışmış olsa bile, o seyirci topluluğu yine halktan kurulmuş olur. Oysa, burjuva ya da küçük burjuvalardan kurulmuş bir seyirci topluluğu içine birkaç işgören (Travailleur) karıştı diye «Halktan kurulu

seyirci» durumuna geçmez.

Şunu kabul edelim ki, halk tiyatrosunun, halktan kurulu seyircisi yok. Etiklediği, birkaç onbin tutarına seyirci, küçük burjuva ve aydınları çeşitlendirir bir kapalı devre durumunda çalışıyor. Hepsini hepsi yüz bin kişiyi geçmez Paris'te. Hem de, işçi kitlesini çekmek için kullandığı güçlü bir teknik örgütlenmeye rağmen.

Bence işçi seyircilerin kazanılması temel sorun olarak kalıyor. Bu da bizi, konularımız yönündeki istediğimiz insanları gerçek ve somut sorunları arasından seçmeye, aynı zamanda da gereken d'ili bulmaya zorluyor.

Hal böyle iken bakın çok zaman ne oluyor.

Yine bir örnek vereceğim. Bu günümüzde, Fransa'nın en ilginç ve gözde tiyatroyazarı olan bir adamın örneği. Adı: Armand GATTI; benim düşünceme göre Armand GATTI, halktan kurulu bir seyirci topluluğu için yazabilir. Çünkü sade ve zeki bir kişi. Söylenkileri yalın ve anlaşılır, yaratıcı ve güçlü şeyler ama gelelelim aydın sayılmaktan korkusu var: adamın. Dolayısıyla çuvalıyor ve derinlikle karşılaşmış birbirinden ayırdeğemiyor. Bence böyle bu...

Kendi hesabına, seçtiğim seyirci için konuşmak, onun dilini konuşmak ve sorunlarını paylaşmak isterim. Yazık ki az değil bu sorular:

— Sosyal sigortaya karşı olan davranışlar,

— İşsizlik tehlikesi yahut işin çürüklüğü;

— Demokratik özgürlüklerin korunması ve genişletilmesi.

Vietnam konusunda burjuvaların vicdanını sızlatmak ilgilendirmiyor beni. Fransız proleteriyasına anlatılmalıdır ki, artık durumları tehlikelidir, buzdolaplarımız, televizyonlarımız, bütünüyle yaşama düzeyimiz, üreticilerinin çok üstündedir ve dünyanın geri kalan dörtte üçünün sömürülmesinden dolayı böyledir bu.

Hadi diyelim ki, söylenkilerin tümüyle doğru değil. Nitekim, Saint Denis'den bakınca, burjuvazi ile üreticiler arasında bir pay dengesizliğinden, yaşama düzeyinin körütüğünden, emeğin hakkı olmayandan söz edilemez. Edilirse, bu bir bakıma, Saint Denis gerçeğine avkırı düşer. Ama KONACRY, KALKÜTA, ERZURUM açısından Saint Denis gerçeği ters d'diyor; aksi olan budur.

Vietnam konusunda «Eğer komünist balañ Hanói üzerine düşmekte devam ederlerse, gün gelecek Paris'de düşmeye başlayacaklardır» demelidir.

Sonuç olarak şunu söyleyeceğim: «Kurullar ortamında ulayıp dururlar, ken, bu'yunun önünde, nefes nefese i'şaretler yapan, tansidik avciden başka birşey istesem de olamam.»

Saint Germain des Prés: Sanatçıların, şimdiye kadar alışlagelmış sanatçı gibi yaşadıkları Paris mahallesi.

1. göğün ve kuşların arasındayım gömleğim üzerinde bir parça güneş güzel kemiklerimi bir güzel oynatıyor kürek bir kadın geçiyor özümlerim güzel bir ağaç, güzel bir çocuk «yaşamak güzel şey kardeşim» diyorum

2. işçi kadınlar geçiyor sağımdan, solumdan siyah önlüklü, ellerinde sefertasları bakmıyorlar yeni doğan güne, denize mavnalara, oltanın ucunda çırpınan balığa tütünü, inciri, şarabı işlemeye gidiyorlar amerikan gemilerinin, amerikan bayraklarının önünden geçerek,

bütün kuvvetleriyle basarak ye «ciklet ve kadın satin almaya gelmişler» diyor inciri işlemeden parmakları kanlanan hatice teyze öteki bir duvar ustası

Kalın bir tükrük fırlatıyor «yaşamak baktan şey be kardeşim» diyor «bir köpek gibi sürünerek böyle, karşıkoymadan toptrağımızda eli kolu bağlı, rezilce»

3. güneş büyüdükçe insanlar çoğalıyor binlerce insan asfaltlarda, duraklarda kırk yıldır aynı işi yapan halil usta (tornacılıktan ayrılar,

istiklal savaş kahramanı göğsünde üç mermi deliği) ayakları gibi kullanarak kocaman otosunu teker, teker ayak burcuva çocuklarını apartmanlarınca yumurtalarını içmiş, proteinleri eksiksiz ipek gibi sesleri olan

sihhatli kızları, çiklet gibi oğlanları damızlık.

ve çok düşünmüştür halil usta kızi ne zaman yumurta içmek istese ne cevap vereceğini

**kuracağız
herşeyi
yeniden
yeniden...**

Özkan Mert

oğlu mahmut'un
bir sürü siyasi parti varken
patronun hiç istemediği
bir garip partiye girişini
bazı kitaplara haftalığını
yatırışını
«keşke okuyaydım»
filan da demistir oğlanı
hala eski bir hayal olmakla beraber «bir atölyem olsa
..... bu hafta da denemeli toçuy şu bizim karının
amma da sürdü hastalığı...» diye düşünmektir en güzel günü
arada bir «ah enverin meyanesi
kaçtır gel diyor arkadaşlar
şarap çeşitleri
plak çeşitleri artmış»
diye de düşünür
özellikle cumartesi
pazar günleri
kısaça ahretlik işlerini bilmekle beraber
bir türlü anlayamamıştır
dünya işlerini
kırk küsur yıllık şoför
ücreti azami
halil usta
«yaşamak boktan şey kardeşim»
bile diyememiştir
emeği çok fazla
halil usta.

4.
ki anam yıllardır
ağustos sıcağını ve kanseri
taşımıştır
soğan soymaktan
şişen elleriyle
kırk yıldır tek bir güzel gün
görmeyen anam.
anam anam.

5.
amerikan keteninden
kefenler yapıyor
genç ölüremize
şahane tabutlar hazırlanıyor
çam, meşe, ve güreşen ağaçlarından
küçük eller. küçükük yürekler için
yeni doğacak çocuklarımız için.

6.
seni sevebilme
seni eksiksiz sevebilme toprağım
seni eksiksiz sevebilme yıldızlarım, göğüm
seni eksiksiz sevebilme tüdünüm, şarabım
petrolüm, buğdayım, evim,
herşeyim.
seni eksiksiz sevebilme sevgiğim
çiçekli basma entarlene kucağılabilmek
sevme seni
öpmek seni
dünyayı açıklamak sana.

7.
elbet bir gün kurcağız
herşeyi yeniden
şarabı, tüdünü, yıldızları, insanları
Türkiye'yi.
«yaşamak güzel şey»
olacak
o zaman,
yaşamak
güzel şey.
kardeşim.

AHMET HAŞİM

ASIM BEZİRCİ'nin
AHMET HAŞİM üstüne hazırladığı
incelemenin son bölümü.

ASIM BEZİRCİ

Haşim'in ilk şiiri on beş yaşında yazılmıştır. Ardından başka şiirleri sökün eder. Bunlara «ilk şiirler» ya da «gençlik şiirleri» adı verilir. Gerçekten de bunlar şairin henüz arayış içinde olduğu bir çağın ürünüdür. Çoğunlukla Servet-i Fünun şairlerinin (özellikle de Fikret ile Cenap'ın), hatta Hâmi'nin etkilerini taşırlar. Dil tatsız ve ağırdir, yabancı sözcükler ve tamlamalar boldur. Fildien çok sıfat kullanmıştır. Türkçe ve uyak bozukluklarına rastlanır. Mısralarda romantik, kötümser bir hava eser. Tabiat da aynı havaya doludur. Sair ya geçmiş günlerini anmakta, ya hayal sevgilisinden söz etmekte ya da mutsuzluğunu anlatmaktadır.

SİRA Kamer'ler «Dicle'nin ve anemizin hatıraları» adıyla yayımlanır. Bunlarda Haşim'in Bağdat'ta geçen çocukluk yaşantıları, anesinin hastalığı ve ölümü dile getirilir. Gençlik şiirlerinin birçok özellikleri bu şiirlerde de görüldür. Gerçik biçim yönünden azbucuk bir gelişme bilir, ama çoğu kusurlar hâlâ yürürlüktedir: Dil gene ağır ve aksaktır, yabancı sözcükler ve tamlamalar çoğunluktadır, uyaklar yer yer bozuktur. Buna karşılık, şiirlerde etkileyici bir iç ahenk ve imge zenginliği bellemişir. Duygulara eşlik eden tabiat tasvirleri Cenap'ta olduğu gibi içeriği besleyen hüznünlü bir ortam meydana getirmiştir. Akşam, gece, ay, yıldız, sema, ufuk, gölge, rüya, havat, hürün, sıyah, karanlık, su, ağaç, kus, yol, vb. gibi sözcükler sık sık kullanılır. Bunlar, Haşim'in sonraki eserlerinde de geçen sözcüklerdir.

Göl Saatleri'yle Haşim artık kişiliğini bulmuşa yönelir. Ayrıca, çocukluk anlarını da bilir. Bunun yerine, «eşikâli hayatı hâzri hayalın sularında» yasınan tablolar çizer. Bu halyle o, kalem yerine eline fırça alarak bir ressam benzer. Tabiiyat'ın dışı zenginleri muhayyilesinin süzgecinden geçirecek ona varur. Bundan ötürü Göl Saatleri'ndeki tabiat, öznel ve imgesel bir nitelik taşır, gerçekte pek ummaz. Ama, o kadar güzel olduğu da söz götürmez. Şiirler genellikle kısa ve yoğunludur. Dil (özellikle akımın ve belki de Yahya Kemal'in etkisiyle) yavaş yavaş sadeleşmeğe, yabancı sözcük ve tamlamalar azalmaya başlatmıştır. Anlatım da çok durulmuş, etkileyici bir ahenk ve renge bürünmüştür. Özellikle ak ve

kara renkler yaygınlaşmıştır. Daha çok bu renklerin bulunduğu zamanlar tasvir edilmiştir: Akşam yahut günbatımı saatleri... Gerçekten uzaklaşıp havale eden çok yaklaşılan saati... Haşim bu saatleri kendine vergi bir görüş ve anlatışla işlemiş, bir çok şiirleri etkilemiştir.

Piyale Haşim'in olgunluk döneminin ürünüdür. Şiirler japon haykârların hatırlatan bir kısalık, yalnlık, yoğunluk ve abenge ulaşmıştır. Dil iyice arınmış, pürüzsüz denilecek bir saydamlığa kavuşmuştur. Göl Saatleri'nde olduğu gibi gene çokluk akşamı tasvir eden peyzajlar çizilmiştir. Gene, İran minyatürlerinin andran renkli ve gerçek dışı (irreal) tablolar resmedilmiştir. Fakat, oradaki kara renklerle karşılık, burada kızıl renkler çememlik kazanmıştır. Ayrıca, «akı» temî daha bir yaygın ve ağırlıklı ortaya konmuştur. Şair Servet-i Fünun'culardan uzaklaşmış, simgeliere yaklaşmıştır. Ne var ki bu yaklaşma, sırtı ve öçüllü olmuştur. Haşim, simge'lerden aldığı eğilimin dangasını basmışta bilmiştir. Sonuçta, Piyale, şairin önceki şiirlerinin aşan usta işi bir eser olmuştur.

GENELLEME

Haşim'in topluma benimsenmesi kolay olmadı. Birçok yeni sanatçılar gibi, o da ilkin yadırgandı, tepki ve alayla karşılandı. Ama, benimsendikten sonra da bir daha unutulmadı. Her çağda sevilen, anılan, okunan bir şair oldu. Baska bir deyimle, enikonu «klasik-leşti».

Haşim matsız, garip, yalnız bir kişiydi. Şiirleriyle bir yandan bu durumun muhayyilesindeki yankılarını, ruhundaki çığırtmalarını ortaya koydu. Öbür yandan da aşk, ölüm, tabiat, çocukluk anları, anme sevgisi, müflülük özlemi, vb. gibi eskimiyen temleri ele aldı. Onları hepimizi ilgilendirebilecek bir anlatımla işledi.

Gerçik Haşim fildisi kulesinden çevreye inmedi. Dolayısıyla, toplumsaldaki bireyselleşme ya da bireyselleşmek toplumsala yaklaşımadı. Sözüün kısası, «ben» den «biz» e geçmedik, çoğun kendin anlatılmakla kaldı. (Bu yüzden de haklı olarak eleştirildi, ileride de eleştirilecektir.) Ama bu anlatışla öyle bir nitelik verdi ki, söyledikleri başkalarını da kavradı: Kişisel insanca bağlamasını bildi. Bu biliş,

HİKAYE HİKAYE HİKAYE HİKAYE HİKAYE HİKAYE HİKAYE HİKAYE HİKAYE

Gerçek şair her şeyin bilgisine sahip olan
dür - küçük capta bir evrendir.

NOVALIS

kendim yazıyorum kendim okuyorum

Yaz boyu nerelerde dolardır? bilmem, kis bay-lar başlamaz ortaya çıkardı. Bulutların damarları-
m kasarak mosmor kesildikleri günde bir den
yüze çikar, «neredeysin?» diyenlere öimadık ma-
sallar anlatırdı, Bu masalların çoğu aşk masalıydı
: Erzurum'a gımiştir, kızı babasından istemiştir
dir, babası kız vermeyiştir, kız bu yüzden ientur-
diyot içlu canına kıymak isterken ienturdiyot şı-
şesini elinden almışlardır... Bu masallara hep-
işimiz alışmıştı, doğru mu yanlış mı di-
ye düşünmeden, akşam gazetelerinin ya da
Charles Louis Royer'ın romanlarını okur gibi
dinlerdik. Ara sıra içimizden doğurseyirler çı-
kar, sözlerinde çelişmeler yakalayarak onu boy va-
klite yalancı çikirmaya bakarlardı ya, işlemezdi.
Uzun kis günlerine nasıyan Cumartesielerde, pazar-
larda kahvede oturur, kâğıt oynar, onun ya da
başka birinin söylediklerini dinlerdik. Uzun uzun
yağınur yağardı, ince bir kar sepeleirdi. Ya da sal-
nazca ıstak bir rüzgâr, Çaylarımıza kesme şekerle-
rimizi, yalanları katarak ısınır, vakit geçirirdi.

Onun bizi tutan yanı şairliğiydi. Şairlik, ana
karmından getirilen meslek, diploma istemeyen şe-
refli meslek. Cepleri kâğıtlarla dolu olurdu. Kah-
veye girer, hepimiz söyle havadan bir selam çar-
par, boy bir masanın başına geçer, öce derin de-
r'a düşüldür, düşünür, sonra heyecanla ceplerine
saldırır, ceplerinden çıkan kâğıtlara bakar bakar
beğenmez, en sonunda aradığı kâğıdı bulur ve iş-
tine bir şeyler çiziktirirdi. «Gene şeytani kabarı-
dı» derdik. Şiire dâvâ mı dünyayı görmezdi gö-
zü, Önüne getirilen çay içmeyi unuttur, içmeyi u-
nutmasına bile şeker koymayı aklızdirdi. Bı bız is-
zen yarım saat, bazen bir saat sürerdi. Kâğıdını,
kalemini cebine koyduktan sonra sandalyesinde
bir gerinir, gülümser, bizlere yüksek perdeneye
kaş göz eder, biraz sonra dayanıyapı yazımıza
gelişirdi. Her seferinde bilmez gibi sorardı:

— Ne yazdın gene?

— Hic, derdi, kılıma bir şeyler geldi de, on-
ları yazdım.

İçimizden biri,

— Aşk mektubu? derdi.

— Yok, derdi, aşk mektubu değil, aşk mek-
tupla avarlamıyoruz.

— Yaşa Selahattin, Ya?

— Şiir.

Hemen düzmece bir telâşa kapılırdık.

— Ne? Şiir mi? Şiir mi? Şiir mi? Bu da yeni

m? Yahu sen aferim her gün bir tane şiir yaz-
yorsun be?

— İçimizde en yaşlılardan birine düşerdi o sra
söz:

— E, şair çocuk, aterin, bir de yazar, iki de
yazar. Tamam mı Sermet, neden olmasın?

Ondan sonra konu açılır, çorap gibi sökülür-
dü:

— Yahu sen şu şiirlerini bastırırsana oğlum,
yazık etmesene kendine. Şair var, yazdımı bir
okursun yallahı deliye döndürür be. Neydi abi,
mektepe ezberletirdi. Tamam mı? Bakarın işi
şairmişindir, tamam mı, uç bey kuruş da yolu-
nu bulursun arkadaş, Şairlik de meslek, elin-
de mes-çin var, sen gene git sağda solda süürn.
Peşkir satacağına git kitap sat anl, sermayesi ne
tutar ki. Hele bir de şarki diye okutun mu. Oğ-
lum o şarki diye ok, nlar yarek yâkıyor, bunun-
kiler başka, herif okutur mu şarki diye okutanlar
yarek yâkıyor, bununkiler başka, herif okutur mu
şarki diye Serssem serssem konuşma bilir gibi.
Henm büyük adam olursun, henm yolunu bulursun.
Yok mu öyle şairler? Yok mu Recep, sen söyle?
Yok olur mu, deli misin? Bizim orada bir oğlan
vardı, topal, kitap bastırır satardı, bakma onun
şifirleri palavraydı. Yok canım bunun şifirleri iyi.
Oğlum bunun şifirlerine kotu diyen var mı, kotu
desek zaten otupur da bu kadar gene çalmayız be.
Herifte kabiliyet var. Ben kendî payıma şifir miler
yazardım. Rahmetli babam şair adamdı, ana bak-
ma, serbet kâfiye üstünden yazmazdı o. Her de-
diği işi uydurmak için mihan m'ım öçirdi. Sen
in söyledigin de söz mü, eskidenli o şimdi. Oku-
kluna geleni paltat gışin, Ulan enayi, biz ne diyo-
ruk, biz de öyle dedik, bizlere yüksek perdeneye
kaş göz oldu, şair oldu. Asıl böyle şair olacaksin,
genç yaşında. Genç yaşında kaç tane şair olan iyi.
Öyle mi Recep abi? Öyle ya, İBilir bilmez konuşup
da adınım kafasını bozma et kuyruğu, sen de!
Sen böyle şifir gördün mü, söz misali. Oku ulan,
oku da kulakları duysun ineklerin, tamam mı?
Dangalak sen de... Oku Selahattin, duysun kulak-
ları!

Derken biz, nazlanmaya başladık!

— Daha bitirmedim, bitin de okurum, boy ve-
rin şimdi. Birak çekme kâğıdı. Birak, karıştıma
cebilim, o cebimde değil. Yahu bütün şifirleri birle-
rire kaıtın be...
— Kaıtım, bir şey olmay, şifiri şifre katıyo-
sun oğlum, corbaya pilava katıyorsun. Şifir şifre
katıldı mıydı kuvveti artar.

Tutturamaz, zaten tutturmak da istemez bay-
lardı okumaya.
— Durun, derdi, ilkin dün yazdığımı okuya-
yım.

— Kimin üstüne yazdın lan, onu da söyle.
— Manzara üstüne, hiç kimsenin üstüne de-
ğil.

— Tamam, oku! Dinliyoruz bakalım.
Gözlerini kısar, nedense sesine bir başka lan
verir, duygulu bir biçimde şifirlerin okumaya ba-
lardı. Kendinizi gülmeden tutabilmek için ne o-
nun yüzüne, ne de birbirimizin yüzüne bakardık.
İlk çıkırtı! Ali'den çıkardı. Recep, havanın dağıl-
masından korkarak Ali'ye çıkarır, bazen ensesine
bir tokat paltılır, «defos» derdi, «şifir kim, sen
kim!» Ali şifre gülmedine, aktına birdenbire ge-
len güllüğü bir şey güldüğüne venimler eder, bir
daha gülmeveçliğine söz verirdi. Şair:

— Dinlemek istemiyorsunuz okumayayım, di-
ye inceden bir gözdüğü verirdi.

Bunun üstüne Ali'ye yeniden çıkırdık. Ali de
sustuktan sonra geriyeye gültüğe şifir gelmeye baş-
layan bir sessizlik koyuldu. Şifirler bir türlü bi-
zime bilmezdi. Bazen şifirin arkasından bir de hi-
kâye çıkıverirdi. O zaman Recep daldı, «ağzına
sağlık Selahattin, ağzına sağlık, var ol diyerek o-
nun inciteden susturmayı denirdi. Bir süre sonra,
Recep burnunu karıştırmaya, ben sokaktan gelip
geçenleri seyretmeye, Ali de cebinden çıkardığı
bir deftere hesap yapmaya başlar, öbürleri de af-
layıp putularları. Okunan iyden iyeye gültülüğe
gilmeye başlayıma, biten bitmesin bitirir, kâğıt-
ları dürüp büküp cebine yerleştirirdi.
— Ağzına sağlık Selahattin, derdik, yaşa

Bir gün kahveye, başı kel, gözleri kızark, ben-
zi soluk, ince yapılı, garsona da, gazeteye de,
bakkala da, yazara da benzenen bir adamla geldi,
Adamı bize, «benim kitabı basacak olan abi» di-
ye tanıştırırdı.

— Nasıl, bey, dedik, arkadaşın şifirlerini gö-
rünü tuttu mu? Bizce soracak olursun kuvvetli şifir
ama, nekk çakıyorsun? İsten, Recep anlayır biz-
rak, rahmetli herif eskiden şairmiş, onun da ken-
dişi şair malî olmadığında...

— Yok, dedi, gençlerin en iyisi. Onun kitabını
ben basacağım.

— Kerata, dedim eğilip kulduğuna, yolunu bul-
du, bundan sonra çalışmak yok, şifiri burada yaz-
ıp na ötekî kahvede düzeltirsin, gelir bu kahvede
adama satarsın, yolunu bulur gidersin. O zaman
bizi tanıyacak olursan kendini yok bil!

— Aman abi, dedi, bu iş ticaret işi, belli ol-
maz.

— Neden? dedim.

— Yani, dedi, kitabı basacak parayı bulmak
şartı.

— Ulan, dedim, bu herif neçî ya?

— Cemaletinin işi dediği şifir iyi oluyor, ki-
tabın üstüne de ben bastım diye adamı adresini
yazıyor. Ötesine karıştırmıyor adam. Nesine gerek.
Yok bir de senin kitap param verecekti.

— İyi düşün, dedim, bu işte bir iş var ya
dur bakalım.

Sonra uzun zaman gene yoklara karıştı. Kah-
veye şifiriz, şifir şifiriz kaldık uzun zaman. Sonunda
bir gün çıktı geldi.

— Ne oldu, kitap, gel hele gel, adımı ne koydu-
muz, anlat, satırım mı kitabı?

— Dalga geçmeyin, dedi.

Üstüne düştüğü de anlattı: Meğer o adam üç
yüz lirasını çarpmış bunun, tot olmuş. Bulamamış
adamı, aramış ama.

— Naysa, dedik, olmuş, olmuş düşünme, ola-
cağı bak. Kazak kan damarda durmazmış. Yar-
sa bir iki şiir oku gelmişken.

— Şifir yazıyorsun artık, dedi, yazıyorsun a-
ma, evde yazıyorsun, okuyorum, kendim için ya-
zıyorsun, kendim yazıyorum kendim okuyorum, şa-
irin kıymeti yok bu memlekette.

AFŞAR TİMÜÇİN

KÜLTÜR EMPERYALİZMİ

Bir yanda tekeliler, oligarşi, özgürlük eğilimi yerine egemenlik eğiliminin geçmesi, gittikçe artan sayıda küçük veyahut zayıf milletlerin en zengin veyahut kudretli bir avuç millet tarafından sömürülmesi arcağı, öte yanda emperyalizme karşı dünyanın ilk kurtuluş savaşımı vermiş fakat az zamanda yeni emperyalizmin çarkına etegini kapmış olan Türkiye. Az gelişmiş bir ülke. Alfabe öğretiminin dünya görüşünü kurtmaya dek dağı gibi kültür sorunlarıyla karşı karşıya. Ustelik harf ve dil değişimiyle Osmanlı kültürünün kopmuş bütüm durumunda bulunan Türkiye. Mümkün müdür kapitalist batının kültürel tasalluttundan masun bulunsun. Çünkü sosyal ve ekonomik emperyalizm, düzenini bozmamak için kültür alanını da doğal olarak denetim altına alır.

Bu gün Türkiye için emperyalist saldırının kaynağı Amerikadır. Kültür alanında bunun sonucu olmamasına imkân var mıdır? Nasıl görmezlikten gelebiliriz çocuklarımız ellerinden düşürmedikleri Tomm Miks'leri, Teksas'ları... Nasıl çok sayabiliriz oyuncakçı dükkânların doldurdu Amerikan silahlarını, tabancaları kovboy kıyafetlerini. Nasıl küçümseriz etkisini sinemamız; nasıl rahatsız olmayız, müziği, modası, foto romanı, yüksek tirajlı gazeteleri, dansları, halkın yaşamasını değiştiren bu etasulları.

Türk halkının okur yazar olmasını gerçekleştirmek için ellerinden geleni yapanlar doğrudan doğruya bizim geleceğimiz midir? En kuytu köylerimizde kadar sokulan birer gönüllülerinin asıl görevi nedir? Anadolu'da felik felik dolaşan

Hristiyan misyonerleri kimin nesidir? Kimilerdir özel yüksek okullar eliyle yüksek öğrenimi kapitalizmin emrine teslim edenler? Yıllar yılı tarih hazinelerimizi yurt dışına kaçırarak evrensel kültüre hizmet mi ediyor sayacağız. Köy enstitülerini kapatıp, kültürümüzde damgasını vurmuş değerleri başka sınıfa vermiş çalşan en evahimsi yerli kültür adamlarını poh pohlayarak dah dahlayarak istediği yörengeye oturtan güç nedir? İşte bu güçtür kültür emperyalizmi.

Nereye elini atarsa emperyalizm orada işine yarayacak kompradorlar da bulacaktır. Çünkü yeni emperyalizm sömürsünü yapmak ve hegemonyasını kurmak için artık top, tüfek, asker, tank değil satılık adam kullanmaktadır. Ve elbette kültür emperyalizmi için de bu yol denenecektir. Bunun da yolu, amacı kuru düzeni yaşatmak olan, burjuva kültürünü güçlendirmek kullanmaktır. Bu yapıldı. Kimini metafizik kararıkların gözüne yemektirmek, kimini esalt sanat», «pur sanat» kasımalarına itmek hiç zor olmadı. Düzene gölge düşüren kitapları yasaklandı, aydınlar yıldırdı ve yaratılan kültür kompradorları eliyle ithalat başladı.

Ulusal kültürümüzü ezmek, ulusal motiflerden koparmak, çabası kişilerin de kişilikleri silmek sonucunu doğurdu. Ve edebiyatımız, gittikçe yolunu yitirmiş, bize yabancı bir edebiyat çatı yaptı.

Amma artık emperyalizme karşı ikinci ulusal kurtuluş savaşımını başlatmalıyız. Aydınlar kültürel kişiliğe kavuşmuş yollarını düşünmeye ve ulusal beleşin sorunu üzerinde kafa yormaya baş-

lamışlardır. Bu belki de siyasal ve ekonomik kurtuluş savaşımından daha zor bir savaştır. Toplumcu akımların güçlenmesi, sesini yükseltmesi ve sosyalist yayıncıların dilimize çevrilmesi sağlanan aydınlık ortamda sudan çıkması bağında dönüt bu kültür kompradorları. Kocaman çekişmeler içinde hem sanatı burjuva eğilimci sayan hem de toplumculuk den. di mi mangala küll bırakıyorlar; hem soyut yapıp soyut kusan hem de dialektik materyalizm sözlerini bir yerlere sokuşturmadan edemeyen bu eyyamcılar kâfîlesinin artık, gününü doldurmuş emekçiler gibi, rakı sofralarında, sıfırı tüketmenin acısını açık başık hikâyeler anlatarak avuttukları başka işleri kalmamıştır. Güdümlü sanat allerjisiyle güdümlü siyasal baskıların buyruğuna giren batıdan ithal edilen dünyalar soyut kararıklarına gizenler, bireycilik tramvayını bu son yolcuları şimdi tevil illi manlarında toplumculuk demirine sarılma çabasıdadırlar.

Bakın Muzafer Erdost Papirüs'ün Kasım sayısında takdimciliğini yaptığı ikinci yeni için neler söylüyor: «Gelişen ve politikaya hakim olan ticaret burjuvazisi, Türkiye'yi emperyalizmin kucağına oturttu. İthal ettiğimiz şir, bizi sömürülen ülkeler insanını silyirdi... Kendi toplumsal bünyemize uygun, kendi toplumsal ve iktisadi değişmelerimize paralel, kendi coğrafyamıza, kendi tarihimize bağlı, şehrişlemeye birlikte geliştiren insanın şüri yeni kendi şirimiz oldu. Emperyalist ülke şirinin Türkiye distribütörleri vardı.» Hani insanın söyletme bakma söyletme bak diyəsi geliyor.

Artık söz Türk insanının Türk ozanınıdır.

A. AYDIN HATİPOĞLU

Ahmet Haşim

İl bir dönemde ve bir yere kadar benimsenir, ikilerini bir yere kadar uygular. Örneğin, simgeye çok az bas vurur, kapalığa çok az kapılır. Şiirleri 'bazılarının söylediği gibi' hiç de anlamsız yahut anlaşılmasız değildir. Böylesi parçalar varsa bile, bunlar, yok denince kadar azdır. Kaldı ki, Haşim simgeçlerden çok izlenimlere yatkındır. Fakat, hiçbirinin orada bir izlenimsiz olmamıştır. Olmaz da. Neden dersiniz, işle ilgili, le, okulla, sisteme arası yoktur da orada. Bu yüzden, simgeçler ya da izlenimcilerle ilişkisi bir rub akrabalığına, eğitim yandaşlığına aşınmaz, tartışılır bir «bağlanmaz» düzeyine çıkmamıştır. Bundan ötürü, bazı edebiyat

tarihçilerimizin ve eleştirmenlerimizin Haşim'in tümüyle simgeci bir şair gibi göstermesi doğru değildir.

Haşim arzu, «köylü vezni» dediği beceye yeğ tutması, şirlerini hep onunla yazması. (En çok da «meflânı meflânı fella» ve «meflânı fella» ile metâlleri teleni «telerini kullanmıştır). Ayrıca, dıvan şirinin bazı konuşuk biçimlerini (mesnevi, miâze zat vb.) uygulamaktan da geri durmamıştır. Fakat, gelecekteki işleri bundan öteye geçmemiştir. Genelikle ondan uzak kalmıştır. O kadar ki, d'van şirinin «gü, bübü, ateş» gibi kalıplaşmış sözüklerini kullanmak zorunda kalmış» bunu «yeni bir deyim ve anlayış içinde yapmayı yeğ tutmuştur. Böylece, yapıtının ve estetikleriyle geleceği zenginleştirmiş, şirimizin ulkunu genişletmiş, bir çığır açmıştır. Birtakım Fecri Ait ve Yedi Meşale şairleri ile biraz Ahmet Ham-

di, biraz da Ahmet Muhib bu çığırın yolcuları olmuşlardır. Ahmet Hamdi bunu açığı İtiraf eder: «Biz, bugün kü nesil, fikir ve sanat hayatına Haşim'in yizidi alında girdik. Tefekkür ve tahassülümüzde Pivale ve Şiir-i Kamer şairinin büyük tesirleri oldu. (...) Bir gün, bu son yirini, otuz senenin fikir ve sanat hayatını tetkik edecek olanlar, onun kendinden sonrası gelen nesil için basit bir mürit olduğunu görecektir.» (4).

Başka şairleri etkilemeseydi de iş bir sanatçı savadacağı gene. Geçer tür sürün yok değildi, ama edermenle de büyüktü: Bir şairi değeri olan temel özelliklerini belli başlılar: İncemelci duyguları yahut olumsuz temaları güzel ve kişisel bir üslupla ortaya koymak, kişileri kırarak kendine değü bir evren ve anlatım kurmak, yeni bir duyarlık ve bakış açtirmek, edebiyat tarihinde bir çığır açmak ise,

Haşim'in, bunları genellikle başardığı söylenebılır.

Bu başarıdan dolayı Haşim dün sevilen ve önemsenen bir şair sayılmıştır. Bugün de öyle sayılıyor. Sanıyoz ki, şairi da öyle sayılacak.

(1) Bk: Alihaddin Ergun-Ahmet Haşim'in Şiir Lüğati, 1954, Edebiyat Fakültesi, tez: 472.

(2) Bk: Turan Alptekin-Ahmet Haşim'in Şiirlerinde İsimlerin Tasnifi, Edebiyat Fakültesi, 1958, Tez: 519, S. 139-144.

(3) Bk: Ahmet Haşim-Gurabahane-i Lâkîkân, Sonbahar Şiirleri, 1928.

(4) Ahmet Hamdi-Ahmet Haşim'e Dair, Millîkçe Dergi, Haziran 1933.

ASIM BEZİRCİ